

Knjiga o vještini trgovanja predstavlja značajan narativni historijski izvor, jer pruža teoretsku sliku o tome kakav trgovac treba biti sredinom XV stoljeća, na razmeđu historijskih epoha. Njen autor je enciklopedijski obrazovana ličnost, renesansnih životnih pogleda. On spoznaje svijet oko sebe, prenosi nam svoje znanje i ostavlja svedočanstvo o burnom vremenu u kojem živi ■

Adis Zilić

Antal Molnár, Egy raguzai kereskedőtársaság a hódolt Budán – Scipione Bona és Marino Bucchia vállalkozásának története és dokumentumai (1573-1595) / Eine Handelsgesellschaft aus Ragusa im osmanischen Ofen – Geschichte und Dokumente der Gesellschaft von Scipione Bona und Marino Bucchia (1573-1595), Budapest Főváros Levéltára, Budapest, 2009, 433 str.

Historiografija je već odavno prepoznala činjenicu da je izučavanje prošlosti srednje i jugoistočne Evrope znatno otežano bez detaljnog uvida u dokumente i građu Državnog arhiva u Dubrovniku. Stoga se kroz duži vremenski period ulažu veliki naponi da se ti važni izvori kontinuirano objavljuju kako bi postali dostupni, a popraćeni kritičkim komentarima i mnogo korisniji i upotrebljiviji stručnim krugovima. Iako je do sada objavljen veći broj zbirki izvora koji se odnose na različite serije Dubrovačkog arhiva i različite tematske okvire koji su se iz njih mogli crpiti, jedina zbirka koja je na osnovu te građe pratila i tretirala odnose Ugarskog kraljevstva i Dubrovačke općine u srednjem vijeku bila je ona koju su prije 123 godine objavili istaknuti naučnici i arhivisti Lajos Thallóczy i Josip Gelcich (*Diplomatarium relationum republicae Ragusanae cum regno Hungariae – Ragusa és Magyarország összeköttetéseinek oklevéltára*, Budapest, 1887). Tu prazninu u mađarskoj historiografiji pokušao je popuniti svojom novom knjigom Antal Molnár, viši naučni saradnik Historijskog instituta Mađarske akademije nauka i predavač na Eötvös Loránd univerzitetu u Budimpešti. Teme njegovog dosadašnjeg naučnog interesovanja obuhvataju crkvenu i kulturnu historiju 16. i 17. stoljeća, te historiju Balkana i Ugarske pod osmanskom vlašću, a njegova zbirka *Jedno trgovačko udruženje iz Dubrovnika u osmanskome Budimu – Historija i dokumenti udruženja Scipiona Bunića i Marina Buće (1573-1595)* predstavlja drugo izdanje u ediciji *Izvori za historiju Budimpe-*

šte u srednjem i ranom novom vijeku (*Források Budapest közép- és kora újkori történetéhez*), koje objavljuje Gradski arhiv u Budimpešti.

U zbirci su prezentirani dokumenti i pisma na mađarskom, njemačkom, talijanskom i latinskom jeziku, a koji se odnose na jednu značajniju trgovačku kompaniju iz Dubrovnika i njenu aktivnost u Ugarskoj tokom druge polovine 16. stoljeća. Autor je u Dubrovačkom arhivu našao obimnu građu koja se odnosi na poslovno partnerstvo dvojice Dubrovčana – Scipiona Bunića i Marina Buće – te je odlučio rekonstruirati rad i aktivnosti ovog trgovačkog udruženja u osmanskom Budimu. Njegov posao značajno je olakšala okolnost što je sačuvani izvorni materijal uključivao gotovo kompletnu ekstenzivnu prijepisku, zatim brižno vođene trgovačke knjige i knjige dužnika, te ostale razne spise vezane za poslovne aktivnosti kompanije.

Prvi dio knjige u potpunosti je posvećen historiji tog trgovačkog udruženja. On služi kao uvodni komentar koji pomaže pri praćenju objavljenih dokumenata, a bavi se poslovnim počecima Bunića i Buće u Dubrovniku, njihovim odnosima, kreditima i ulozi u pomorskom osiguranju. Tu su jasno i pregledno predstavljene dimenzije i složenost razgranatih poslova kojim su se partneri bavili, kao i obim njihovih poslovnih veza. Autor zatim s posebnim interesovanjem piše o njihovom ogranku u Budimu, gdje je kompanija bankrotirala i detaljno raspravlja o procesu njene likvidacije.

U središtu zbivanja nalaze se ugledni i bogati dubrovački patriciji Scipion Bunić i Marin Buća, koji su 15. jula 1573. godine, pred bilježnikom Dubrovačkog notarijata, sklopili ugovor o zajedničkom trgovačkom udruženju. Bunić i Buća svrstavani su među istaknutije pojedince u dubrovačkoj kreditnoj trgovini tokom druge polovine 16. stoljeća. Bili su kreditori na značajnije iznose i sume novca većem broju trgovaca iz Dubrovnika i Firence, kako to pokazuje i spisak dužnika aranžiran u tabeli na str. 75, a i sami su uzimali krupne zajmove kako bi finansirali svoje poslovne poduhvate, što je u ovoj zbirci izvora posebno obrađeno. Pored kreditnog poslovanja bili su uključeni i u pomorsku trgovinu i pomorsko osiguranje, dok se osnovna djelatnost njihove novoosnovane kompanije bazirala na izvozu sirovih tekstila iz Balkana i uvozu luksuznih tkanina iz Italije. Kompanija je, s promjenjivim uspjehom, aktivno djelovala sve do smrti Marina Buće 1. juna 1591.

Drugi dio knjige, koji obuhvata više od dvije trećine teksta (str. 121-398), odnosi se na dokumente koji oslikavaju poslovni put, kontakte, uspjehe i padove dvojice Dubrovčana u Budimu. Dokumenti su složeni u tri odvojene tematske cjeline. Prvi dio tretira *Kreditna zaduženja kompanije Bona – Bucchia (1574-1591)* (str. 124-159) i u njemu je donesen kumulativni spisak kreditora kod kojih su se Bunić i Buća zaduživali skupa sa detaljima o količini i rokovima kredita. Ukupno je zabilježeno 60 zaduživanja, u kojima su poneki zajmovi prelazili sumu od 2500 dukata. Nakon tabelarne liste dati su ispisi iz serije *Debita notariae* sv. 90-94, u kojima su izloženi

svi slučajevi zaduživanja. Druga cjelina prati *Osiguranje talijanskih teretnih brodova Scipiona Bunića (1580-1589)* (str. 161-217) i u njoj je također predstavljen spisak svih brodskih tereta koje je Bunić osiguravao. Lista obuhvata ime broda i njegova vlasnika, rutu kojom se plovilo (najčešće su destinacije bile Ancona, Otranto i Barletta), te robu i sumu na koju je teret osiguran. Autor je zatim donio prijepise dokumenata iz serije *Noli et sicurtà di Notaria* sv. 14-24, koji detaljno potvrđuju sve ono što je uredno aranžirano i navedeno u spisku. Posljednji odjeljak predstavlja *Dokumente u vezi sa aktivnostima i likvidacijom kompanije* (str. 219-398) i u njega su uvršteni razni spisi, pisma i zabilješke vezane za posljednje dane i ukidanje udruženja.

Posebnu vrijednost za historičare u Bosni i Hercegovini predstavljat će podaci o bosanskohercegovačkim gradovima koji nisu brojni, ali su u svakom slučaju značajni i korisni. Njihovo spominjanje je posljedica činjenice da su Buća i Bunić imali poslovne partnere i kontakte u Sarajevu i Banjoj Luci, te se ovi gradovi povremeno javljaju u njihovim spisima. Značajno je istaknuti da Marin Buća u svom testamentu, sastavljenom u Beogradu 31. maja 1591. godine, ostavlja deset srebrenih talera Samostanu u Olovu za gregorijanske mise (“... et in monasterio di Ollovo in Bosna lasso di argento talari dieci che dicano in 2 monasteri messe gregoriale ...”) (str. 275).

Na samom kraju ove zbirke dat je i rječnik manje poznatih pojmova, kao i iscrpan registar ličnih i geografskih imena, koji korisno upotpunjuju ovo značajno djelo za trgovačku i privrednu historiju Dubrovnika i Balkana. Objavljeni izvori nude nam podatke o sudbini trgovaca koji su dolazili iz udaljenih mjesta kao što su Dubrovnik ili Firenca kako bi trgovali u Budimu, zatim o odnosima među tim trgovcima, njihov promet i zaradu, smjer i opseg trgovačke organizacije. Knjiga nam također daje uvid u svakodnevne aktivnosti trgovaca, njihove odnose sa osmanskim vlastima, te detaljno bilježi uspone i padove trgovačkih poduhvata. Iako ima oblik i namjenu zbirke dokumenata objavljenih na izvorniku, ipak je potrebno istaknuti pozitivnu činjenicu da su uvodni tekst i popratni komentari knjige objavljeni dvojezično, i na mađarskom i na njemačkom jeziku, čime je njeno praćenje olakšano, a i ona postaje pristupačna široj javnosti van mađarskoga govornog područja ■

Emir O. Filipović